

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

МУСЯЛ
Піотр Антоні

УДК 339.9(4):316.72:005.332.4

**ЦИВІЛІЗАЦІЙНІ І КУЛЬТУРНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ
У РАМКАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

Спеціальність 08.00.02 - світове господарство та міжнародні економічні відносини

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Львів – 2017

Дисертацією є рукопис.

Дисертація виконана на кафедрі міжнародних економічних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка.

Науковий керівник - доктор економічних наук, професор
ГРАБИНСЬКИЙ Ігор Михайлович
завідувач кафедри міжнародних економічних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
САРДАК Сергій Едуардович,
Дніпропетровський національний університет імені
Олеся Гончара МОН України,
професор кафедри економіки та управління
національним господарством;

кандидат економічних наук, доцент
ЛИЗУН Марія Володимирівна,
Тернопільський національний економічний університет,
доцент кафедри міжнародної економіки

Захист відбудеться “___” червня 2017 р. о ____ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.051.21 Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79000, м. Львів, вул. Січових Стрільців, 19, ауд. 205.

З дисертацією можна ознайомитися у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка: 79005, м. Львів, вул. Драгоманова, 5.

Автореферат розісланий “_____” травня 2017 р.

Вчений секретар спеціалізованої вченої ради
к. е. н., доцент

Ю. Б. Федунь

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Глобалізаційні процеси прискорюють розвиток міжнародних економічних зв'язків між країнами світу. Все більше додаткових можливостей для ведення бізнесу та отримання прибутку стають доступними для суб'єктів господарської діяльності у міжнародному середовищі. Індустріалізація, удосконалення транспортних систем, розвиток аутсорсингу – все це суттєво впливає на міжнародний бізнес. Зростання кількості і якості міжнародних економічних зв'язків має вирішальне значення для поступу глобалізаційних процесів. Але при цьому одним з визначальних чинників, який впливає на міжнародні ділові операції, є культурний і цивілізаційний контекст, який позначається і на розвитку національної економіки і на потенціалі міжнародних компаній.

Вплив цивілізаційних та культурних факторів у складній багаторівневій системі, що охоплює інтегровані ринки, міжнародну торгівлю, міжнародні інвестиції, транснаціональні корпорації, процеси конвергенції технологій, набуває вирішального значення. У той самий час – і це також є наслідком глобалізації – культура стає чинником ризику для системи міжнародного бізнесу.

Культурні відмінності залишаються сталими протягом тривалого проміжку часу і можуть спричинити цілу низку проблем для суб'єктів міжнародного бізнесу. Ті компанії, які спроможні ефективно управляти процесами адаптації до різних ринків, здатні досягти конгруентності у різних культурних і цивілізаційних системах, у яких вони провадять свою діяльність, при цьому розширюючи свою конкурентну перевагу на ринки різних країн, а в деяких випадках навіть перетворюючи самі культурні відмінності на джерело конкурентної переваги.

В українській і зарубіжній економічній літературі існує значне число публікацій, присвячених різним аспектам впливу культурних чинників на міжнародний бізнес в умовах глобалізації. Теоретичні засади дослідження цивілізаційних і культурних факторів розвитку міжнародного бізнесу заклали Г.Гофстеде, Р.Гріффін, М.Пастей, Н.Адлер, Е.Холл, чий базові постулати є в основі наукових праць, що існують на сучасному етапі дослідження згаданої проблематики. Серед дослідників різних аспектів впливу культурного контексту на міжнародний бізнес можна згадати таких вітчизняних і зарубіжних учених, як Д.Бекер, К.Боулдінг, М.Боулез, Л.Брукс, Д. Брустінов, А.Гордієнко, Дж.Девіс, Т.Діл, І.Слейко, М.Калас, А. Кенеді, Т.Кокс, В. Корженко, Л.Пан, Ю.Петрушенко, Я. Пижинський, О.Приятельчук, Л.Прудіус, М. Розквятальська, Н.Романченко, Л.Сімон, Л.Смірчич, Д.Фріцше, Д.Хінан, Б.Чарнявська-Йоргес.

Однак, незважаючи на значну кількість досліджень у сфері впливу культурних та цивілізаційних чинників на міжнародний бізнес, не на всі питання отримано достатньо вичерпні відповіді, що дає підстави для продовження подальшого дослідження даної проблематики. Недостатність вивчення українського стилю управління та недосконалість системи менеджменту, пов'язана з процесами нестабільного розвитку вітчизняної економіки, ставлять перед дослідниками нові актуальні завдання. Краще розуміння цивілізаційних чинників, прийняття різних

культур може стати засобом підвищення ефективності ділових комунікацій, і, в кінцевому підсумку, слугувати запорукою зростання добробуту.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконувалася у відповідності до науково-дослідної тематики кафедри міжнародних економічних відносин факультету міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка, а саме “Екологічні чинники економічного зростання в країнах Центрально-Східної Європи” (№ ДР 0114U004246, науковий керівник – проф. І.М. Грабинський) та “Стратегії міжнародної конкурентоспроможності та конвергенції соціально-економічного розвитку ЄС” (№ ДР 0115U003956, науковий керівник – проф. С. М. Писаренко).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертації є дослідження особливостей впливу культурних та цивілізаційних факторів на розвиток міжнародного бізнесу в умовах глобалізації світової економіки.

Для досягнення мети у дисертації поставлено і вирішено такі завдання:

- 1) дослідити теоретико-методологічні принципи аналізу культурних факторів у розвитку бізнесу;
- 2) провести огляд підходів й оцінок цивілізаційних змін у сучасному світі;
- 3) розглянути суть процесів глобалізації у економічному та культурно-цивілізаційному аспектах;
- 4) дослідити роль і значення культури в інвестиційній стратегії підприємства у міжнародному середовищі;
- 5) проаналізувати вплив культурних чинників на формування та удосконалення трудових відносин в умовах глобального ринку праці;
- 6) провести дослідження економічної ефективності моделі держави добробуту з урахуванням культурних та цивілізаційних аспектів;
- 7) вивчити процеси здійснення структурно-організаційних змін міжнародних компаній у період глобалізації;
- 8) розглянути особливості впливу глобалізації на розвиток міжнародної торгівлі та визначити основні ефекти культурно-цивілізаційного фактору;
- 9) дослідити особливості формування та удосконалення взаємовідносин Європейського Союзу з його зовнішньоекономічними партнерами у глобалізованому світі з урахуванням культурних та цивілізаційних парадигм.

Об'єктом дослідження є цивілізаційні і культурні фактори розвитку міжнародного бізнесу.

Предметом дослідження є особливості впливу цивілізаційно-культурної компоненти на зовнішньоекономічну діяльність в глобалізованій економіці.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження слугують фундаментальні принципи і комплекс загальнонаукових інструментів діалектичного методу пізнання: системний підхід (для визначення елементів моделі держави добробуту); поєднання історичного і системно-структурного методів; наукова абстракція (для аналізу теоретичних концепцій впливу культурних чинників на міжнародну економіку); графічний (для побудови графічних зображень та для наочної демонстрації отриманих результатів – у розділах 2 і 3); методи систематизації та класифікації, принцип єдності історичного й логічного використовувалися для дослідження передумов формування, особливостей

організації та функціонування економічної інтеграції (для дослідження функцій створення цивілізаційної і культурної системи цінностей в ЄС); ключові положення праць вітчизняних і зарубіжних учених, присвячених формуванню концептуальних засад економічного розвитку; специфічні методи дослідження, зокрема, статистичний, табличний, економетричний методи, аналіз, синтез, дедукція, індукція та інші, а також система законів і категорій сучасної економічної науки..

Інформаційну базу дисертаційного дослідження становлять закони і нормативні акти України з питань регулювання міжнародного трансферу технологій, офіційні статистичні показники Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства закордонних справ України та інших відомств, офіційні публікації статистичних органів та міжнародних організацій (Всесвітня організація інтелектуальної власності, Світовий банк, ЮНКТАД); періодичні видання, матеріали міжнародних конференцій, наукові публікації українських та зарубіжних учених, інтернет-ресурси. Статистичним та фактологічним підґрунтям слугували статистичні матеріали та бази даних МВФ, Світового Банку, ООН, Організації економічного співробітництва та розвитку, Євростату, Національного банку України, Державного комітету статистики України.

Наукова новизна отриманих результатів. У дисертаційній роботі отримано нові науково обґрунтовані результати, які в сукупності дають змогу вирішити теоретичні та практичні завдання щодо обґрунтування впливу цивілізаційно-культурних факторів на розвиток міжнародного бізнесу. Найвагоміші результати, які характеризують наукову новизну й особистий внесок автора, полягають у тому, що:

вперше:

- за допомогою власної моделі на основі логістичної регресії окреслено вплив культурних чинників на вибір підприємством стратегії здійснення прямих іноземних інвестицій і доведено, що фірми надають перевагу створенню нового підприємства при входженні на новий ринок зі значними культурними відмінностями; а також, за допомогою власної моделі з використанням модифікованої множинної регресії виявлено, що культурні відмінності залишаються вагомими навіть для компаній з високим ступенем глобалізації, що вже мають великий досвід у міжнародних операціях.

Удосконалено:

- методичні підходи до формування інвестиційної політики підприємства з урахуванням культурно-цивілізаційних чинників, зокрема, виокремлено шість принципів, які становлять підставу для створення й оцінки інвестиційної політики підприємства;
- структурний аналіз міжнародної торгівлі в умовах глобалізації з визначенням основних перешкод на шляху подальшої лібералізації торгівлі, зокрема: перекривання членства, ефект зміщення торгівлі, ефект створення і зміщення прямих іноземних інвестицій, які призводять до посилення у світовій торгівлі регіоналізму;
- визначення ролі, специфіки та основних функцій третього сектору економіки (окрім державного та ринкового), який вводить новий вияв культури праці і включає неприбуткові організації та їхні мережі; зокрема, наведено три шляхи вирішення

проблеми маргіналізації організацій, що ґрунтуються на принципі мережі, з урахуванням досвіду України та Польщі.

Набули подальшого розвитку:

- економічний аналіз моделі держави добробуту з визначенням основних тенденцій її соціальної політики (множинність суб'єктів, відновлення ролі сім'ї, взаємне творення персональної соціальної допомоги) та визначенням основних детермінантів, які характеризують модель держави добробуту на сучасному етапі;
- характеристика ринку праці у постіндустріальному суспільстві в умовах глобалізації з виокремленням професійної структури та основних тенденцій даного ринку і визначенням вдалих способів вирішення проблеми безробіття;
- дослідження інституційних основ зовнішньоекономічних відносин України та Польщі (в тому числі, транскордонної та регіональної співпраці) з огляду на діяльність організацій третього сектору, на основі чого визначено основні напрямки удосконалення зовнішньоекономічних відносин між двома країнами за рахунок посилення співпраці у сфері економічного самоврядування.

Ці результати є особистим внеском дисертанта й винесені на захист.

Практичне значення отриманих результатів. Теоретичні положення та практичні розробки дослідження використовуються у навчальному процесі Львівського національного університету імені Івана Франка для викладання курсів світової економіки, економічного розвитку сучасних цивілізацій і крос-культурного менеджменту на кафедрі міжнародних економічних відносин факультету міжнародних відносин (довідка № 2391-Н від 23.05.2017)

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою працею, у якій висвітлено авторське тлумачення ідей, концепцій і методологічних засад. Усі наукові результати, які наведені в дисертації та виносяться на захист, одержані здобувачем особисто.

Публікації. Основні положення та висновки дисертаційної роботи опубліковано дисертантом самостійно та у співавторстві у 13 наукових працях (загальний обсяг – 6,1 авт. арк.), з них: 3 статті – у наукових фахових виданнях; 8 статей – в наукових періодичних виданнях інших держав, 2 розділи у колективних монографіях. Загальний обсяг опублікованих робіт, що належать особисто дисертантові, становить 5,2 авт. арк.

Апробація результатів дисертації. Основні ідеї та положення дисертації оприлюднені й отримали позитивну оцінку на міжнародних і вітчизняних конференціях: II міжнародній науковій конференції «Еколого-економічні проблеми у міжнародній торгівлі та інвестиціях» (м. Львів, 22-23 жовтня 2013 р.); III міжнародній науковій конференції «Еколого-економічні проблеми у міжнародній торгівлі та інвестиціях» (м. Львів, 20–21 жовтня 2015 р.), щорічних звітних наукових конференціях університету

Структура та обсяг дисертації. Специфіка проблем, що стали предметом дослідження, їх різноплановість зумовили загальну логіку та побудову дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів (9 підрозділів), висновків, додатків і списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації 221 сторінок, він містить 9 таблиць і 9 рисунків, 5 додатків. Список використаних джерел із 256 найменувань викладений на 20 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обгрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, визначено його мету та завдання, сформульовано об'єкт, предмет і методи дослідження, визначено наукову новизну та розкрито практичне значення отриманих результатів.

Враховуючи основні методологічні положення, у першому розділі **«Теоретико-методологічні принципи аналізу цивілізаційних і культурних факторів у розвитку бізнесу»** було проведено огляд трьох основних понять, безпосередньо пов'язаних з темою роботи, а саме: культура, цивілізація і глобалізація. Ці три поняття, що водночас відображають стани суспільного розвитку, мають між собою тісні зв'язки, взаємно переплітаючись у рамках актуально діючої світової економіки

В історії та на сучасному етапі було і є багато теорій, концепцій і понять, пов'язаних з культурою. При наявності основних спільних рис, які підтримувалися і розвивалися у часі, можна, однак, зауважити відсутність єдиної, послідовної і всеосяжної теорії для пояснення та опису цих явищ. Проаналізувавши основні теоретичні підходи до визначення поняття культура, можна сказати (лише для потреб даного дослідження), що поруч з нормами поведінки, кожна культура пропонує певний набір цілей суспільної чи економічної діяльності, які визначаються як цінності. У європейській культурі особливо цінується інтелектуальний розвиток людини, а серед азійських культур передусім цінуються практичні навички й бажаною є професійна підготовка.

Вплив культури на економічне життя, на його суб'єктів, також полягає у тому, що культура визначає норми та зразки поведінки, тобто реакцію на певні ситуації. Розуміння явища культури залежить від економічного, суспільного і технологічного розвитку та ідейних течій епохи. Тож методологічною помилкою було б недооцінка існування і значення культури для розвитку підприємництва у глобальному масштабі.

Після проведення огляду теорій та понять, пов'язаних з культурою у житті індивідуумів та суспільств, було розглянуто проблематику, що стосується питань, пов'язаних з цивілізаціями, які створюються між індивідуумом та суспільством, що розглядаються через призму явища культури. Культурне переплетення, яке зараз переживає Європа, змушує до пошуку нових форм налагодження міжособистісних контактів між людьми, які походять з інших континентів і представляють різні культурно-цивілізаційні середовища. Доведено, що економічне зростання країни є неможливим без сильної бази людського капіталу. Роль людського капіталу в економіці показує, що не лише освітня політика і охорона здоров'я є важливими з точки зору економічного розвитку. Соціальне й індивідуальне життя, його формування і розмаїття форм визначаються середовищем, яке має свій географічний, історичний, економічний та культурний вимір. Власне, такий загальний характер проблеми показує, що вона впливає з «проблем цивілізації» у ситуації зростання людської мобільності, яка супроводжується емансипацією культур у всьому світі. Проблема полягає у тому, як вберегтися від обмежень, які несуть зі собою різні форми націоналізму, та від «універсалістських» вигадок,

сліпих до потреби національної приналежності, яка все ж існує і відроджується попри соціальні зміни.

На фоні мультикультуралізму і труднощів, що випливають з нього, у сучасних суспільствах з'являється явище глобалізації. Як і багато великих подій в історії людства, глобалізація приносить як загрози, так і вигоди. Попри те, що глобалізація є досі невизначеним і неповним явищем, досвід показує, що наразі немає більш ефективного засобу економічного розвитку і зміцнення інтеграції країн, що розвиваються, ніж включення їх до загальносвітової економічної системи. Жодна економічна система, у тому числі така, що поширюється на весь світ, не може існувати у суспільному вакуумі, а, відповідно, – у культурному вакуумі. Загальні принципи глобалізації можуть виявитися опірними до політичних систем, однак, абсолютно невиправданим є твердження, що економіка і суспільство є окремими явищами і що цивілізаційний розвиток світу прискориться, якщо звільнити економіку від контролю та публічних зобов'язань.

У другому розділі роботи «**Функції створення цивілізаційної і культурної системи цінностей в економічній діяльності ЄС**» аналізуються певні особливості функціонування підприємства у сучасних економічних реаліях, зокрема: роль і значення культурно-цивілізаційних чинників в інвестиційній стратегії підприємства, формування нової культури праці в економічній системі ЄС і на завершення проводиться економічний аналіз держави добробуту.

Промислове підприємство належить до установ, що ставлять собі за мету задоволення потреб споживачів у певних економічних благах. Підприємство залишається, відповідно, у відношенні зобов'язання щодо людства і належить до цілісного середовища як комплекс людей, матеріальних і фінансових чинників виробництва й суб'єктів, що функціонують в економічно-соціальних структурах певного часово-просторового контексту. Так, культурні відмінності можуть стати чинником, який визначає тип прямих іноземних інвестицій. Чим більші відмінності між культурами країни-донора і країни-реципієнта, тим більше контролю вимагається, відповідно, перевага надаватиметься дочірнім підприємствам, що знаходяться у повній власності материнської компанії.

У роботі було проведено дослідження з метою виявлення впливу культурних чинників на вибір підприємством стратегії здійснення ПІІ. Для цього було розглянуто дві гіпотези. Перша гіпотеза передбачає, що фірми, які бажають контролювати дочірнє підприємство, при входженні на новий ринок надають перевагу створенню нового підприємства з нуля, щоб уникнути ризиків, пов'язаних з придбанням існуючих фірм.

Чим більше досвіду є у компанії, яка здійснює прямі іноземні інвестиції, тим менший вплив мають культурні відмінності для втілення інвестиційної стратегії. Це можна пояснити дією трьох чинників. По-перше, коли компанія стає більше інтернаціоналізованою, вона отримує більше досвіду і знань про міжнародне ділове середовище і глибше розуміння унікальності культур різних ринків. По-друге, коли компанія більше глобалізована, організаційна структура її також глобалізована. Рішення, які приймаються глобалізованою організацією, є більш гнучкими і враховують культурні відмінності при здійсненні прямих іноземних інвестицій. По-третє, якщо компанія займається глобальними інвестиційними проектами, вона

накопичує різні стратегічні підходи для різних культурних середовищ і збільшує свою внутрішню здатність згладжувати культурні відмінності. Базуючись на цих трьох чинниках, ми сформулювали ще одну гіпотезу: чим більш глобалізованою є компанія, тим меншим стає вплив культурних відмінностей між країнами на ефективність її інвестиційних стратегій.

Для перевірки першої гіпотези було використано логістичну регресію (див. рівняння 1).

$$Y = \alpha_1 + \sum_{i=1}^m \beta_i \ln X_i + \varepsilon_1 \quad (1)$$

Перша гіпотеза передбачає, що компанія надає перевагу заснуванню нового підприємства, коли вона виходить на новий ринок. Позначимо стратегію здійснення ПП як Z . Заснування нового підприємства позначимо через 1, придбання існуючого – 0, відповідно, Z може набувати або значення 1 або 0. Тоді

$$Z = \begin{cases} 0, & Y \leq 0 \\ 1, & Y > 0 \end{cases} \quad (2)$$

Культурні відмінності X_i ми вимірюємо за трьома аспектами, виокремленими Г.Гофстеде – дистанція до влади, уникнення невизначеності та індивідуалізм.

Результати узагальнено у таблиці 1.

Таблиця 1

Результати логістичної регресії щодо впливу культурних відмінностей на вибір стратегії іноземного інвестування

Незалежна змінна	Коефіцієнт	стандартна похибка	p-величина
Константа	0,0076		
Дистанція до влади	0,046	0,213	0,031
Уникнення невизначеності	0,368	0,245	0,048
Індивідуалізм	-0,348	0,253	0,058
-2LogLikelihood = 89.325			
Chi-squared = 19.30 (p < .05)			
% Correct = 69.8%			

Власні розрахунки автора

Коефіцієнти дистанції до влади і уникнення невизначеності показують, що компанії дійсно надають перевагу заснуванню нових підприємств, коли ці дві культурні відмінності значні. Індивідуалізм демонструє негативну кореляцію з стратегією формування дочірніх підприємств, що перебувають у повній власності материнської компанії. Але статистична значущість цього коефіцієнта є меншою, ніж попередніх двох. Тому можемо дійти висновку, що перша гіпотеза є підтвердженою.

Для перевірки другої гіпотези використаємо модифіковану множинну регресію (див. рівняння (3)-(5)). Дана гіпотеза аналізує, як рівень глобалізованості компанії змінює вплив чинників культурних різниць на ефективність інвестиційних стратегій.

Щоб виявити, чи рівень глобалізованості компанії є модифікатором впливу, ми використали наступну модель:

$$Y = \alpha_1 + \beta_1 X_1 + \varepsilon_1 \quad (3)$$

$$Y = \alpha_2 + \beta_2 X_2 + \varepsilon_2 \quad (4)$$

$$Y = \alpha_3 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_1 X_2 + \varepsilon_2 \quad (5)$$

Y – це ефективність інвестиційних стратегій, X_1 – показники культурної відстані, X_2 – вимір глобалізованості компанії. Щоб рівень глобалізованості можна було вважати модифікатором впливу культурних відмінностей на результативність ПІ, коефіцієнт β_2 - має дорівнювати нулю, а коефіцієнт β_3 – має бути відмінним від нуля. Результати регресійного аналізу моделі, наведеної вище, підсумовано у таблиці 2.

Таблиця 2

Результати модифікованої регресії щодо впливу рівня глобалізованості компанії на ефект культурних відмінностей

Незалежна змінна	Модель 1		Модель 2		Модель 3	
	β	р-величина	β	р-величина	β	р-величина
Дистанція до влади(PDI)	0,460	0,031	0,440	0,036	0,474	0,039
Уникнення невизначеності (UAV)	0,368	0,048	0,298	0,049	0,236	0,042
Індивідуалізм (IND)	-0,348	0,058	-0,304	0,236	0,012	0,123
Рівень глобалізованості компанії (GLO)	-	-	0,054	0,120	0,054	0,184
PDI * GLO					0,022	0,364
UAV * GLO					-0,036	0,236
IND * GLO					-0,012	0,475
F-statistic	3.276 (p<.05)		3.326 (p<.05)		3.174 (p<.05)	
R-squared	0,223		0,227		0,256	

Власні розрахунки автора

Для виміру ефективності інвестиційних стратегій закордоном використано звіти щодо прийнятних результатів діяльності дочірніх підприємств.

Взаємодія між рівнем глобалізованості і трьома іншими чинниками культурної дистанції не підтверджує нашу другу гіпотезу, оскільки жоден з показників не є статистично значимим. Також рівень глобалізованості компанії як окрема незалежна змінна не є статистично значимим. Відповідно, результати дозволяють відкинути цю гіпотезу, тобто культурні відмінності є вагомими навіть для компаній, що вже мають великий досвід у міжнародних операціях.

Ще одним важливим явищем міжнародного економічного середовища, на яке потрібно звернути увагу, є формування нової культури праці і ставлення до проблеми безробіття. Ми перебуваємо перед обличчям цивілізаційної зміни, яка, з одного боку, дозволяє виготовляти все більше багатства з використанням щораз меншої кількості роботи завдяки технологічним інноваціям й гнучкому управлінню, а з іншого боку підтверджує те, що Кейнс назвав «жахливою аномалією безробіття у

сповненому потреб світі». Здається, що лише у результаті глибокої культурної зміни можливим буде чітке обернення наявної тенденції і розгляд проблеми безробіття, зокрема серед молоді – чи структурної, чи технологічної – у нових інтерпретаційних категоріях.

Основними активами міжнародного бізнесу на сучасному етапі, як уже було сказано, є не фізичний, а унікальний людський капітал. У процесі глобалізації відбувається зміна взаємодії і співпраці висококваліфікованих та низькокваліфікованих працівників. У високорозвинутих країнах її все частіше замінюють на співпрацю висококваліфікованих працівників з розвинутих країн з низькокваліфікованими працівниками в інших країнах. На практиці зумовлює виникнення ситуації, коли проектування, дослідницько-інноваційні процеси і стратегічне управління застережені для інтелектуального капіталу найбільш розвинутих країн, а інші елементи процесу виробництва передаються до інших країн. Наведений вище процес приводить до змін, характерних багатократним зростанням доходів експертів і керівництва компаній, стагнацією чи зниженням реальних доходів низькокваліфікованих працівників у розвинутих країнах. Відбувається суттєва зміна розподілу доданої вартості у напрямку зростання у цьому розподілі частки інтелектуального капіталу.

З урахуванням вищенаведеного, держава добробуту становить заключний етап процесу, що супроводжує виникнення і зміни сучасної національної держави в умовах глобалізації. Проаналізувавши найсучасніші тенденції, можемо стверджувати, що соціальна політика у державі добробуту не може бути справою соціального класу чи централізованої держави, а має бути справою усіх соціальних груп, зацікавлених в успіху всього суспільства, у якому вони живуть. У роботі виокремлено основні тенденції (множинність суб'єктів, відновлення ролі сім'ї, взаємне творення персональної соціальної допомоги), які доводять, що соціальна політика вийшла на новий шлях, що характеризується низкою цілком нових детермінантів.

Одним з них є провідна роль, яку отримує третій сектор економіки (поряд з державним і ринковим секторами). Серед сфер активності третього сектора слід вказати: соціальну допомогу, науково-технічні дослідження, навчання і виховання, здоров'я й охорону здоров'я, культуру і відпочинок, охорону історичної, мистецької і культурної спадщини, охорону і популяризацію природи, місцеву громаду, захист громадянських прав, професійні і робочі організації, міжнародну діяльність чи туризм.

У роботі проведено детальний порівняльний аналіз розвитку третього сектора в Україні та Польщі і виявлено, що проблеми і загрози для цього сектору такі ж як і в інших частинах Європи, попри різницю у шляхах, якими ці дві країни впродовж десятиліть йшли по відношенню до інших країн Західної Європи.

У третьому розділі **«Розвиток бізнесу і міжнародної торгівлі у глобалізованій економіці»** розглядаються структурно-організаційні і культурні зміни міжнародних компаній у період глобалізації, особливості сучасної міжнародної торгівлі в умовах глобалізації економічного розвитку та вплив культурно-цивілізаційних факторів на розвиток зовнішньоторговельних відносин ЄС з країнами світу.

З детального аналізу ПІІ стало очевидно, що переважна більшість транснаціональних компаній походить з Тріади, що складається з Європи, Японії і Сполучених Штатів. Інколи компонентами цієї Тріади називають усю Північну Америку та Східну Азію із Сінгапуром, Гонконгом, Південною Кореєю і Тайванем замість Японії. Така Тріада у широкому розумінні виготовляла у першому десятилітті ХХІ ст. майже 50% світового ВВП, а потоки її прямих іноземних інвестицій становили 95% усіх світових ПІІ.

Зараз, в результаті зазначених змін, обсяг міжнародної товарної торгівлі, рахуючи за постійними цінами, майже у двадцять разів перевищує обсяг за 1950 рік, натомість за поточними цінами – різниця є майже стосорокакратною. За весь цей період показник світового ВВП, рахуючи за постійними цінами, зріс лише у вісім разів. Створенню нових торгових потоків сприяв розвиток інновацій і прискорення темпів запровадження технічного прогресу, і, як результат, зростання значення міжнародної конкурентоспроможності в умовах відкриття економік. Це зумовило необхідність (з огляду на обмежену ємність національного ринку) зовнішньої експансії підприємств. Вона здійснювалася як через торгові, так і через виробничі зв'язки.

Відповідно, з дослідження процесів ПІІ, а також з аналізу сучасних тенденцій міжнародної торгівлі стає зрозуміло, що глобалізація разом з новою роллю інтелектуального капіталу запускає сильний процес поляризації у розвинутих країнах і призводить до деградації країн, зіпхнутих глобалізацією на периферію розвитку.

Європейський Союз найбільше просунувся у процесі економічної і політичної інтеграції попри те, що глобалізація не була свідомою метою інтеграції. Країни, що інтегруються з Європейським Союзом, а відповідно – з найбільшим інтегрованим ринком світу, відкриваються для зовнішньої конкуренції, подібно як це відбувається у процесі глобалізації. Проте це дія з випередженням, чи навіть точніше – на випередження. Так, Польща, інтегруючись з ЄС, з певним випередженням підставляє економіку під виклики, пов'язані з глобалізацією.

У роботі проведено детальний аналіз міжнародної торгівлі як всередині ЄС, так і з третіми країнами. Виявлено, що при глобалізації або при такому її етапі, як інтеграція з ЄС, відбувається повне відкриття для зовнішньої конкуренції, а у результаті цього виникає така ситуація, коли де-факто вся продукція має експортуватися, оскільки вона буде охоплена вимогами повністю вільної зовнішньої конкуренції.

У дослідженні інституційних основ зовнішньоекономічних відносин України та Польщі (в тому числі, транскордонної та регіональної співпраці) також можна виокремити діяльність організацій третього сектору, на основі чого у роботі визначено основні напрямки удосконалення зовнішньоекономічних відносин між двома країнами за рахунок посилення співпраці у сфері економічного самоврядування.

Для задоволення вимог економічної конкуренції ЄС готовий відходити від багатьох своїх цінностей, які стали підґрунтям його високої позиції у світі. Зростання глобальної конкуренції все більше витісняє соціальну солідарність і соціальні зв'язки, створені раніше в рамках ідеї держави добробуту.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено наукове дослідження впливу цивілізаційних і культурних факторів на розвиток міжнародного бізнесу в умовах глобалізації. Здійснене дослідження дозволило зробити такі загальні висновки теоретичного та науково-практичного характеру, які відображають вирішення завдань щодо обґрунтування впливу цивілізаційно-культурних факторів на розвиток міжнародного бізнесу.

1. У роботах на тему глобалізації у галузі суспільних наук переважає погляд, що процеси, які ми називаємо глобалізацією, розпочалися наприкінці 80-тих років ХХ ст. Поява концепції глобалізації пов'язана з поширенням у всьому світі певних зразків масової культури. Місце виготовлення продуктів, які виготовляються у промислових обсягах міжнародними корпораціями, котрі не прив'язані до конкретного місцезнаходження, має тенденцію змінюватися залежно від змін кон'юнктури на світовому ринку. В свою чергу, стратегія глобалізації ґрунтується на уніфікації зразків споживання, стилів життя і культури. Про світовий ринок можемо говорити у тому випадку, коли продукт розповсюджують і продають у багатьох країнах світу у результаті реалізації з боку підприємства координованої, наднаціональної стратегії.

Розуміння явища культури залежить від економічного, суспільного і технологічного розвитку та ідейних течій епохи, воно також має суттєве відображення у політології. Тож методологічною помилкою було б недооцінка існування і значення культури для розвитку підприємництва у глобальному масштабі.

2. Процес формування національної спільноти тісно пов'язаний з тією цивілізаційною моделлю, яка функціонує у даній спільноті. Але при цьому слід зважати на те, що національна держава може виявитись безсилою перед транснаціональними підприємствами, які ведуть власну інвестиційну політику незалежно від позиції й економічних преференцій даної держави, що веде до розпаду концепції території як цільної області, що належить даній державі. Зв'язки й обмеження руху товарів і людей між державами були усунуті. Глобалізація означає процес міжнародної економічної інтеграції, який проявляється через усування бар'єрів у міжнародній торгівлі і ліквідацію обмежень на рух капіталу.

Відповідно, глобалізація веде до загальносвітового синтезу культур у світі глобального гуманізму, що означає динамічний процес поширення сучасних форм суспільного й економічного життя, знищуючи місцеві культури, економіку й ідентичність, які раніше існували на цій території. Існування політичних систем, ідеології, релігії, культури, прив'язувалося до конкретного місця й сприймалося як атрибут цього місця (національна держава), а сьогодні це перетворюється на глобальну ознаку.

3. Глобалізація економіки не відбувається одночасно в усіх частинах світу і не охоплює рівномірно усіх країн. Лише деякі регіони на земній кулі включено до цього процесу, тоді як інші залишаються поза його впливом. Проте, попри явно виражену фрагментацію цього явища слід констатувати, що глобалізація стала

важливим елементом формування подальшого суспільно-економічного розвитку усього світу. Економіка, культура, політика впливають на спосіб благоустрою простору і на процес формування сильних і слабких економічних регіонів. Глобальний світ, внаслідок вкраплення у нього місцевих елементів, також стає локальним світом.

4. Інвестиційна політика становить основоположний елемент інвестиційної стратегії підприємства. Тож планування стратегії стає пошуком шляху розвитку підприємства, яке має збільшити його ринкову конкурентоспроможність. При плануванні стратегічних інвестицій підприємство прагне посилити економічні ресурси, зокрема, майнові, а, відповідно, вибирає ті інвестиції, які забезпечують йому утримання і зміцнення своїх позицій на ринку. У дискусії щодо промислових інвестицій особливе значення надають міжнародним інвестиціям, зокрема ПІІ. В залежності від ролі, у глобальній економіці формуються зони суперництва. Особливою рисою глобалізації є лібералізація потоків капіталу і щораз більша свобода у реалізації виробництва всього практично всюди. Це створює досі невідоме у такому масштабі суперництво щодо залучення прямих іноземних інвестицій і розташування виробництва. Глобалізація зумовлює послаблення залежності між створенням капіталу (економія у країні) та його використанням (інвестиції) у країні

У роботі було проведено дослідження з метою виявлення впливу культурних чинників на вибір підприємством стратегії здійснення ПІІ. Для цього було розглянуто дві гіпотези. Перша гіпотеза передбачає, що фірми, які бажають контролювати дочірнє підприємство, при входженні на новий ринок надають перевагу створенню нового підприємства з нуля, щоб уникнути ризиків, пов'язаних з придбанням існуючих фірм. На основі емпіричного дослідження при використанні логістичної моделі виявлено, що ця гіпотеза справджується.

Друга гіпотеза фокусується на взаємозв'язку між ефективністю ПІІ та культурними відмінностями за різного рівня глобалізованості компанії. Гіпотеза припускає, що з накопиченням досвіду на стратегію компанії все менше і менше впливають культурні відмінності. Щоб перевірити цю гіпотезу, була застосована модифікована множинна регресія з рівнем глобалізованості компанії у якості модифікатору впливу. Результати дозволяють відкинути цю гіпотезу, тобто культурні відмінності є вагомими навіть для компаній, що вже мають великий досвід у міжнародних операціях.

З огляду на це у роботі було сформульовано шість принципів, які становлять підставу для створення й етичної оцінки інвестиційної політики підприємства.

5. За наявної ситуації ріст безробіття і загальна відсутність рівноваги у розподілі національного добробуту супроводжується неочікуваним зростанням потреби покращення якості життя, коли невикористаними залишаються ресурси території, культури і продуктивних сил суспільства. Усі ці явища супроводжуються економічною політикою, котра, на жаль, може виявитися лиш оздоровленням фінансів без підтримки інших заходів, скерованих на гармонійний економічний і соціальний розвиток.

Зростання бар'єру попиту веде до того, що багаті ресурси, розміщені по всьому світовому ринку: капітал, фабрики, потужності і сировина залишаються невикористаними, і з'являється щораз більша кількість зайвих людей. Ці фактори

впливають на продаж, а відповідно – на реалізацію основного завдання усього економічного процесу. Це можна визначити як вибраний людський капітал, тобто інтелектуальний капітал.

Інтелектуальний капітал вузької групи спеціалістів, що зумовлюють продаж, можна поділити на три групи:

- a) ті, хто вміє ідентифікувати проблему, тобто правильно визначити, що можна продати вигідно й у великих масштабах,
- b) ті, хто розуміє проблему, тобто проектують висококласні продукти або послуги у рамках, вказаних спеціалістами першої групи цілей,
- c) ті, хто будує мережу виробництва і продажу на всьому світовому ринку, забезпечуючи оптимальний добір та комбінацію виробничих факторів.

Названі три групи працівників становлять основні активи компаній, які пристосовуються до викликів майбутнього. Отже, основними активами є не фізичний, а унікальний людський капітал. У процесі глобалізації відбувається зміна взаємодії і співпраці висококваліфікованих та низькокваліфікованих працівників. У високорозвинутих країнах її все частіше замінюють на співпрацю висококваліфікованих працівників з розвинутих країн з низькокваліфікованими працівниками в інших країнах. На практиці зумовлює виникнення ситуації, коли проектування, дослідницько-інноваційні процеси і стратегічне управління застережені для інтелектуального капіталу найбільш розвинутих країн, а інші елементи процесу виробництва передаються до інших країн. Наведений вище процес приводить до змін, характерних багатократним зростанням доходів експертів і керівництва компаній, стагнацією чи зниженням реальних доходів низькокваліфікованих працівників у розвинутих країнах. Відбувається суттєва зміна розподілу доданої вартості у напрямку зростання у цьому розподілі частки інтелектуального капіталу.

6. У світлі сучасних досліджень держава добробуту становить заключний етап процесу, що супроводжує виникнення і зміни сучасної національної держави. Проаналізувавши найсучасніші тенденції, можемо стверджувати, що соціальна політика у державі добробуту не може бути справою соціального класу чи централізованої держави, а має бути справою усіх соціальних груп, зацікавлених в успіху всього суспільства, у якому вони живуть. У роботі виокремлено основні тенденції (множинність суб'єктів, відновлення ролі сім'ї, взаємне творення персональної соціальної допомоги), які доводять, що соціальна політика вийшла на новий шлях, що характеризується низкою детермінантів

7. Наслідком прискорення розподілу праці, що впливає з переходу на постіндустріальний етап, є поступовий відхід від традиційного розподілу праці та перехід до спеціалізації нового типу. Процес переходу до постіндустріальної економіки – це перехід від економіки, у якій стратегічним багатством був капітал, до економіки, де таким багатством є інформація.

Транснаціональні корпорації вирізняються стратегією, що ґрунтується на пошуку так званих стратегічних активів. Ці компанії передусім прагнуть використовувати технічний прогрес у сфері транспортування і передачі інформації. Вони, маючи сучасні засоби комунікації, мають нечувані раніше в історії можливості використання глобального ринку знань, ринку виробничих факторів та

можливостей продажу. У найближчому майбутньому виникнуть організації, що володітимуть глобальними кваліфікаціями. А ті, хто зможе створити загальносвітову мережу кваліфікацій, стануть найбільш оплачуваними експертами. Транснаціональні корпорації розділяють виробничі і торгові операції, щоб розташувати їх там, де можна забезпечити мінімальні затрати чи найкращий сервіс.

Зміна ролі транснаціональних компаній також супроводжується модифікацією характеру економічної політики країни стосовно впливу прямих іноземних інвестицій. Колишня обмежувальна політика замінюється системою стимулів і поступок, які мають переконати ТНК розташовувати свої філії на території певної держави. Наразі відбувається також зміна підходів влади країн розташування ТНК до їхньої міжнародної експансії. Колишні побоювання щодо зниження економічного потенціалу і кількості робочих місць у материнській країні часто змінюються на активну популяризацію і допомогу економічних і політичних органів країни походження у діяльності у потрібному для компанії регіоні.

8. З аналізу сучасних тенденцій міжнародної торгівлі стає зрозуміло, що глобалізація разом з новою роллю інтелектуального капіталу запускає сильний процес поляризації у розвинутих країнах і призводить до деградації країн, зіпхнутих глобалізацією на периферію розвитку.

Лібералізація міжнародної торгівлі, яку за найпростішого підходу трактують як зниження (або ж скасування) тарифних і позатарифних перешкод, стала однією з причин глобалізації. Однак, вільний потік товарів викликав зростання конкурентного тиску, який, будучи корисним з точки зору споживачів, не обов'язково позитивно сприймається підприємцями. Їхнє організоване політичне лобювання може спричинити запровадження певних «м'яких» захисних засобів. Одним з таких засобів є регіональна інтеграція.

9. Європейський Союз найбільше просунувся у процесі економічної і політичної інтеграції попри те, що глобалізація не була свідомою метою інтеграції. Процес глобалізації значною мірою формується знизу транснаціональними корпораціями. Країни, що інтегруються з Європейським Союзом, а відповідно – з найбільшим інтегрованим ринком світу, відкриваються для зовнішньої конкуренції, подібно як це відбувається у процесі глобалізації. Проте це дія з випередженням, чи навіть точніше – на випередження. Так, Польща, інтегруючись з ЄС, з певним випередженням підставляє економіку під виклики, пов'язані з глобалізацією.

При глобалізації або при такому її етапі, як інтеграція з ЄС, відбувається повне відкриття для зовнішньої конкуренції, а у результаті цього виникає така ситуація, коли де-факто вся продукція має експортуватися, оскільки вона буде охоплена вимогами повністю вільної зовнішньої конкуренції. Твердження щодо вимоги експорту всієї продукції є найбільш виразним проявом конкурентних викликів, пов'язаних з глобалізацією й інтеграцією.

Для задоволення вимог економічної конкуренції ЄС готовий відходити від багатьох своїх цінностей, які стали підґрунтям її високої позиції у світі. Зростання глобальної конкуренції все більше витісняє соціальну солідарність і соціальні зв'язки, створені раніше в рамках ідеї держави добробуту.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Musiał P. Wybrane aspekty funkcjonowania zespołów pracowniczych w kulturze europejskiej i arabskiej. / Frączek R., Musiał P. // Zarządzanie informacją i komunikacją w organizacjach gospodarczych i instytucjach sektora publicznego/ Pod red. R. Borowiecki, J. Czekaj. – Toruń: Dom Organizatora, 2012. – S. 179 – 192.

Особистий внесок здобувача: порівняльний аналіз ринку праці ЄС та арабських країн, обчислення рівнів безробіття, дослідження основних процесів формування сучасної культури праці.

2. Musiał P. Postępowanie pozasądowe formą restrukturyzacji zobowiązań zakładów opieki zdrowotnej/ Ryszard Frączek, Piotr Musiał // Dylematy współczesnych przedsiębiorstw w procesie restrukturyzacji: Dywersyfikacja-Integracja-Rozwój / Pod red. R. Borowiecki, A. Jaki. – Kraków: Fundacja Uniwersytetu Ekonomicznego, 2012. – S. 785-792

Особистий внесок здобувача: аналіз діяльності організацій третього сектору у сфері охорони здоров'я, визначення принципів функціонування сфери охорони здоров'я при побудові держави добробуту.

Статті у фахових виданнях

3. Мусял П. Теоретико-методологічні принципи аналізу культурно-цивілізаційних чинників глобалізації бізнесу / Пьотр Мусял // Причорноморські економічні студії. – 2017. – Випуск 14. – С. 21-24.

4. Musiał P. Wpływ kultury na rozwój biznesu w warunkach globalizacji: perspektywę i ryzyko / Piotr Musiał // Вісник Львівського університету. - Серія міжнародні відносини. - 2016. - Випуск 39. - С. 225–234.

5. Мусял П. Вплив цивілізаційно-культурних чинників на вибір підприємством стратегії прямих іноземних інвестицій / Пьотр Мусял // Журнал Міжнародні відносини Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Економічні науки. - 2016 - №8. - [Електронне видання] - Доступно з: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3088>

Статті у зарубіжних виданнях

6. Musiał P. Ekonomiczne i społeczne przesłanki dla tworzenia modeli systemowej opieki medycznej w krajach Europejskich / Piotr Musiał // Przedsiębiorstwo i Finanse. Kwartalnik wydziału nauk ekonomicznych Wyższej Szkoły finansów i zarządzania w Białymstoku - 2014. – Nr. 4(7) – S. 15-30.

7. Musiał P. Ocena zgodności polskiego system ubezpieczeń społecznych z modelem chilijskim / Piotr Musiał // Przedsiębiorstwo i Finanse. Rocznik wydziału nauk ekonomicznych Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku – 2013. – Nr. 3. – S. 123-140.

8. Musiał P. Rola oraz znaczenie kultury i etyki w strategii inwestycyjnej przedsiębiorstwa / Piotr Musiał // Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach. - Seria: Administracja i Zarządzanie. - 2012. – Nr. 95. –S.539-550.

9. Musiał P. Aspekty ekonomiczne bezpieczeństwa energetycznego odbiorcy energii elektrycznej / Piotr Musiał // Przedsiębiorstwo i Finanse. Kwartalnik wydziału nauk ekonomicznych Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku – 2015. – Nr. 1 (98). –S. 17-28.

Статті в інших виданнях

10. Musiał P. Prawno-podatkowe skutki definicji tymczasowego obiektu budowlanego / Piotr Musiał, Roger Śliwicki // Świat Nieruchomości. – 2014. – Nr. 3(89). –S.61-63.

11. Musiał P. Problemy inwestowania w nieruchomości zabytkowe / Ryszard Frączek, Piotr Musiał // Świat Nieruchomości. – 2012. – Nr. 1(79). –S.40-45.

12. Musiał P. Perspektywy prawa użytkowania wieczystego w Polsce/ Piotr Musiał, Ryszard Frączek // Świat Nieruchomości.– 2012. – Nr. 3 (81). –S.46-49.

13. Musiał P. Wykorzystanie węgla jako źródła energii – perspektywy i zagrożenia / Piotr Musiał // Kwartalnik naukowy uczelni Vistula. – 2012. – Nr 2(32). –S.105-113.

АНОТАЦІЯ

Мусял П. А. Цивілізаційні і культурні фактори розвитку бізнесу у рамках глобалізації світової економіки. - Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини – Львівський національний університет імені Івана Франка - Львів, 2017.

У дисертації досліджуються концептуальні засади впливу культурних та цивілізаційних факторів на розвиток бізнесу у контексті глобалізації міжнародних економічних зв'язків. Розглянуто існуючі підходи до економічного трактування поняття «культура», «цивілізація», «глобалізація», Проаналізовано методи емпіричного та теоретичного аналізу національних культур.

Проаналізовано роль і значення культурно-цивілізаційних чинників в інвестиційній стратегії підприємства, проведено економіко-математичне моделювання з метою виявлення впливу культурних чинників на вибір підприємством стратегії здійснення ПП. Виявлено, що культурні відмінності є вагомими навіть для компаній, що вже мають великий досвід у міжнародних операціях

Також в роботі досліджуються процеси формування нової культури праці в економічній системі ЄС і проведено економічний аналіз держави добробуту.

Окрім того, аналізуються різні типи міжнародних економічних зв'язків в умові глобалізації.

Ключові слова: міжнародний бізнес, глобалізація, інтеграція, культурні чинники, цивілізаційні чинники, прямі іноземні інвестиції, міжнародна торгівля, соціальна політика, держава добробуту, третій сектор

АНОТАЦІЯ

Мусял П. А. Цивілізаційні та культурні фактори розвитку бізнесу в рамках глобалізації світової економіки. - Дисертація на соискання ученої ступеня кандидата економічних наук (доктора філософії) по спеціальності 08.00.02 - світове господарство та міжнародні економічні відносини - Львівський національний університет імені Івана Франка. - Львів, 2017

В дисертації досліджуються концептуальні основи впливу культурних та цивілізаційних факторів на розвиток бізнесу в контексті глобалізації міжнародних економічних зв'язів. Розглянуті існуючі підходи до економічного трактування понять «культура», «цивілізація», «глобалізація». Проаналізовані методи емпіричного та теоретичного аналізу національних культур.

Проаналізовані роль та значення культурно-цивілізаційних факторів в інвестиційній стратегії підприємства, проведено економіко-математичне моделювання з метою виявлення впливу культурних факторів на вибір підприємством стратегії реалізації прямих іноземних інвестицій. Виявлено, що культурні відмінності є важливими навіть для компаній, які мають великий досвід у міжнародних операціях.

Також у роботі досліджуються процеси формування нової культури праці в економічній системі ЄС та проведено економічний аналіз державного благополуччя.

Основними активами міжнародного бізнесу на сучасному етапі є не фізичний, а унікальний людський капітал. В процесі глобалізації відбувається зміна взаємодії та співпраці висококваліфікованих та низкокваліфікованих працівників. На практиці це призводить до виникнення ситуації, коли проектування, експертно-інноваційні процеси та стратегічне управління виконуються інтелектуальним капіталом найбільш розвинутих країн, а інші елементи виробничого процесу передаються в інші країни, що призводить до змін у багаторазовому зростанні доходів експертів та керівництва компаній, стагнацією або зниженням реальних доходів низкокваліфікованих працівників у розвинутих країнах. Відбувається суттєва зміна розподілу доданої вартості в напрямку зростання частки інтелектуального капіталу.

Відзначено провідну роль, яку отримує третій сектор економіки (порядку з державним та ринковим секторами). Серед сфер активності третього сектора слід вказати: соціальну допомогу, науково-технічні дослідження, навчання та виховання, здоров'я та охорону здоров'я, культуру та відпочинок, захист історичної спадщини,

художественной и культурного наследия, охрану и популяризацию природы, местную общину, защита гражданских прав, профессиональные и рабочие организации, международную деятельность или туризм.

В работе проведен детальный сравнительный анализ развития третьего сектора в Украине и Польше обнаружено, что проблемы и угрозы этого сектора такие же, как и в других частях Европы, несмотря на разницу в путях, которыми эти две страны на протяжении десятилетий шли по отношению к другим странам Западной Европы. В исследовании институциональных основ внешнеэкономических отношений Украины и Польши (в том числе, трансграничного и регионального сотрудничества) можно выделить деятельность организаций третьего сектора, на основе чего в работе определены основные направления совершенствования внешнеэкономических отношений между двумя странами за счет усиления сотрудничества в сфере экономического самоуправления.

Кроме того, анализируются различные типы международных экономических связей в условиях глобализации.

Ключевые слова: международный бизнес, глобализация, интеграция, культурные факторы, цивилизационные факторы, прямые иностранные инвестиции, международная торговля, социальная политика, государство благосостояния, третий сектор

SUMMARY

Musiał P. A. Civilizational and cultural factors of business development within the globalization of the world economy. - The thesis for the degree of Candidate of Economics (Ph.D.) in specialty 08.00.02 - World Economy and International Economic Relations – Ivan Franko National University of L'viv, - Lviv, 2017

The conceptual basis of the impact of cultural and civilizational factors for business development in the context of globalization of international economic relations is studied. The existing approaches to economic interpretation of the concept of "culture", "civilization", "globalization" are reviewed, as well as the methods of empirical and theoretical analysis of national cultures.

The role and importance of cultural and civilizational factors in the investment strategy of the company was analyzed with help of economic modeling to identify cultural factors influence the choice of enterprise FDI strategy. It is proved that cultural differences are significant even for companies that already have extensive experience in international operations

Also the processes of formation of a new work culture in the EU economic system and conducted an economic analysis of the welfare state are analyzed.

In addition, analysis of the different types of international economic relations under globalization was carried out.

Key words: *international business, globalization, integration, cultural factors, civilizational factors, foreign direct investment, international trade, social policy, welfare state, third sector*